

14.03.2019

Яременко Л., директор Інституту архівознавства НБУВ

Нове видання Інституту архівознавства НБУВ «В. І. Вернадський і Україна: з листування. Кн. 2 : К–Я. Офіційне. Родинне»

За результатами розробки окремого напрямку науково-археографічного загальноакадемічного проекту «В. І. Вернадський і Україна», зокрема щодо дослідження епістолярію видатного вченого, першого президента Української академії наук академіка В. І. Вернадського, співробітниками Інституту архівознавства НБУВ підготовлене видання «В. І. Вернадський і Україна: з листування. Кн. 2 : К–Я. Офіційне. Родинне. [Електронне видання] / НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства; авт. та упоряд.: С. М. Кіржаєв, К. Є. Новохатський, Л. М. Яременко [та ін.]; редкол.: А. Г. Загородній (голова), О. С. Онищенко (заст. голови) [та ін.]. – Текст і граф. дані. – Київ, 2019. – 1040 с. – Об'єм даних 27,7 Мб. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/. – Назва з тит. екрана.» ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Це друга книга праці «В. І. Вернадський і Україна: з листування», перша книга «В. І. Вернадський і Україна: з листування. Кн. 1 : А–І» опублікована у 2018 р.

Представлений у даному виданні епістолярний матеріал репрезентує листування Володимира Івановича Вернадського як з окремими діячами науки, культури та освіти, які жили й працювали в Україні, так і з іноземними, а також комплекс офіційних листів і значний масив родинного листування. У ньому висвітлювались питання розвитку науки та освіти в Україні, активного дослідження природних багатств України, описувались українські суспільно-політичні реалії, висловлювались свої думки про них.

Джерелами формування вміщеного у цій книзі епістолярного комплексу стали фонди Архіву Російської академії наук, Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, а також колекція рукописів сина В. І. Вернадського Георгія Вернадського з Бахметєвського архіву російської і східноєвропейської історії та культури у Колумбійському університеті у Нью-Йорку (Columbia University, Bakhmeteff Archive, Manuscript Collections, George Vernadsky Papers). Також використано деякі опубліковані листи, насамперед у випадках, коли вони раніше були видані із суттєвими купюрами або мають принципове значення для розуміння логіки листування В. І. Вернадського зі своїми кореспондентами.

У книзі 2 листування структуроване за трьома розділами – приватно-ділове, офіційне і родинне листування.

Розділ «Приватно-ділове листування. К–Я» – це листування з колегами, друзями та знайомими В.І. Вернадського, розташоване за алфавітним принципом (першою літерою прізвищ кореспондентів), в якому кожен кореспондент представлений окремим підрозділом у структурі книги. Також треба зазначити, що у листах В.І. Вернадського та його кореспондентів згадуються ще декілька сотень імен осіб, які так чи інакше були пов'язані з Володимиром Івановичем творчою працею або долею яких він цікавився.

Наукова проблематика листування, представленого у цій книзі, охоплює основні галузі діяльності В. І. Вернадського: геохімія та біогеохімія (Я. В. Самойлов, О. Є. Ферсман); фізико-хімія (В. О. Кістяківський); геологія (М. Й. Криштафович, В. І. Лучицький); мінералогія (О. Я. Мікей, А. О. Шкляревський); петрографія (П. П. П'ятницький) та ін. Також заслуговує на увагу й листування В. І. Вернадського з кореспондентами, які представляють такі галузі наук, як біологія, біохімія (М. К. Кольцов), фізіологія (О. В. Нагорний), зоологія (С. О. Мокржецький), ботаніка (В. І. Талієв).

Джерелознавчо важливою є інформація, зафіксована у листах, щодо обміну науковою інформацією між В. І. Вернадським та його кореспондентами у різних формах — від рецензій на наукові праці (дисертації, монографії, підручники, статті тощо) до дискусій щодо власних позицій з окремих питань або ж сповіщень про участь у наукових заходах (з'їзди, конференції, експедиції, відрядження та ін.).

У виданні також є й окремі листи, які також містять сутнісну інформацію як про позицію самого академіка, так і його кореспондентів щодо різнопланових питань наукового або суспільно-політичного життя. Це, зокрема, декілька листів В. І. Вернадського до громадсько-політичного діяча, археолога, етнографа Л. Є. Чикаленка; листи від археографа, бібліографа, незмінного бібліотекаря Київської духовної академії А. С. Криловського; від письменника, публіциста, громадського діяча М. І. Павлика.

Усього в цьому розділі книги представлено 329 листів 85 кореспондентів.

У розділі «Офіційне листування» відображені різні аспекти громадсько-політичної діяльності Вернадського і пов'язані з виконанням ним певних посадових або суспільних обов'язків. Цей блок листування з організаціями, установами, закладами, товариствами тощо вибудований за хронологічним принципом. Всього до цього розділу включено 58 документів за період 12 листопада 1907 р. – 22 листопада 1943 р.

Третій розділ цієї книги «Родинне листування» репрезентує листування за принципом родинної спорідненості. Це, насамперед, епістолярій В. І. Вернадського з дружиною, донькою та сином. Також публікується листування з іншими родичами та близькими до родини особами, зокрема, вміщена кореспонденція хрещеної матері В. І. Вернадського – Л. К. Вульферт, троюрідного брата В. І. Вернадського – А. О. Короленка, двоюрідних сестер В. І. Вернадського по материнській лінії – С. О. Мамчич та Л. О. Нейолової, а також окремих членів родини Старицьких. Ця частина епістолярію є маловідомою науковому загалу. Особливу увагу для дослідників матимуть так звані непідцензурні листи В. І. Вернадського синові та доньці, датовані 1922–1936 рр. і написані поза межами СРСР, під час закордонних відряджень. Всього у цьому розділі вміщено 303 листи.

Наукові коментарі до листів у всіх розділах висвітлюють біографічні відомості авторів та інших осіб, бібліографічні відомості про наукові праці, розкривають сутність подій, фактів, які згадуються у тексті. Зміст коментарів орієнтований не лише на розкриття біографічної інформації та зв'язків кореспондентів з В. І. Вернадським, подій та наукових аспектів спілкування, але й на характеристику осіб, які згадуються у листуванні.

У другій книзі також подано іменний покажчик до книг 1 і 2.

Загалом у цій книзі вміщено 690 листів та значний за обсягом і надзвичайно цінний за довідково-інформаційним, біобібліографічним та джерельним наповненням блок наукових коментарів до документів – майже 2700.

Переважає кількість листів публікується уперше.

Презентація цього видання відбулася у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського 12 березня 2019 р. в рамках ХХІХ читань академіка В. І. Вернадського «Розвинуте наукове середовище – неодмінна умова формування креативного вченого», які провели Національна академія наук України, Комісія НАН України з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського та НБУВ.

Друкована версія видання «В. І. Вернадський і Україна: з листування. Кн. 2 : К–Я. Офіційне. Родинне» загальним обсягом 68,0 др. арк. незабаром буде опублікована.